

Ks. Jerzy Chmiel, Kraków

STRUKTURA NOWYCH CZYTAŃ MSZALNYCH

Nowy rozkład czytań mszalnych we Mszy świętej¹, ogłoszony 25 maja 1969 roku, w niedzielę Zesłania Ducha Świętego, nawiązuje wyraźnie do Konstytucji soborowej o liturgii świętej, kiedy powołuje się na jej słowa: *Aby obficie zastawić dla wiernych stół słowa Bożego, należy szerzej otworzyć skarbiec biblijny, tak by w ustalonym przeciągu lat odczytać wiernym ważniejsze części Pisma świętego*². Zaś wstęp do nowego Mszału przypomina nam tę prawdę, że przez czytania mszalne Pisma św. „Bóg przemawia do swego ludu, ujawnia się tajemnica odkupienia i zbawienia oraz dostarczany jest pokarm duchowy, a sam Chrystus przez swoje słowo jest obecny wśród wiernych”³. Dlatego też Kościół w liturgii *nie przestaje brać i podawać wiernym chleba żywota tak ze stołu słowa Bożego, jak i Ciała Chrystusowego*⁴.

Zadaniem niniejszego artykułu jest analiza kryteriów nowych czytań mszalnych, zwłaszcza w świetle tradycji biblijno-liturgicznej. A wprowadzeniem do tego niech będzie krótki rys historyczny genezy *Ordo lectionum*.

I — HISTORIA POWSTAWANIA NOWYCH CZYTAŃ

Przygotowaniem nowych czytań zajęła się jedna z czterdziestu komisji roboczych *Consilium*, nosząca nazwę *Coetus XI „De lectionibus in Missa”*. Komisja ta składała się z 18 członków, a funkcje sekretarza pełnił o. Gaston Fontaine⁵. A oto najważniejsze etapy pracy komisji.

1. Zaczęto — rzecz jasna — od studium porównawczego liturgii. Zgromadzono ogromną kartotekę perykop biblijnych czytanych

¹ *Ordo Lectionum Missae. Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum*. Editio typica, Typis polyglottis Vaticanis 1969. Używać będziemy dalej skrótu: *OLM*.

² *Sacrosanctum Concilium*, n. 51.

³ *Institutio Generalis Missalis Romani*, n. 33. — Zob. J. Krasinśki, *Spoleczny charakter Mszy św. według „Institutio Generalis Missalis Romani”*, RBL 23 (1970) 92—104.

⁴ *Dei Verbum*, n. 21.

⁵ Zob. G. Fontaine, *Le nouveau lectionnaire de la Messe, Notitiae* 5 (1969). To samo, nieco poszerzone, w: *La Documentation Catholique*, n. 1556, 1 lutego 1970, ss. 121—130 (w dalszym ciągu będą cyt. ss. tej wersji). Zob. także J. Charytański, *Owoc odnowy soborowej — projekt Ordo lectionum*, w: *Pismo święte w duszpasterstwie*. Materiały II kursu homil. nt. Słowo Boże skuteczne, Warszawa (ATK) 1969, 28—46. W. Świerżawski, *Więcej Pisma świętego w liturgii*, *Znak*, n. 192 (1970) 675—695.

podczas liturgii mszalnej, a więc studium kompletne liturgii łacińskich od VI do XII w., wzory perykop 15 obrządków wschodnich, jak również uwzględniono wypisy z lekcjonarzy będących w użyciu w kościołach reformowanych od XVI w. aż do naszych czasów.

2. Następnym ważnym etapem była praca biblistów. W 1965 r. około trzydziestu biblistów przedstawiły propozycje perykop S. i N.T., ważnych dla historii zbawienia, a równocześnie zrozumiałych przez wiernych i dlatego zasługujących na umieszczenie w lekcjonarzu niedzielnym⁶. Lista proponowanych perykop została przedstawiona setce konsultorów od spraw pastoralnej i katechetyki. Rezultatem tej pierwszej konsultacji była kartoteka złożona z 2500 fiszek, zawierających wybrane teksty, ich podział i ocenę korzyści duszpasterskiej.

3. W ciągu czternastu posiedzeń (w latach 1963—69) komisja wypracowała zasady ogólne rewizji lekcjonarza, które zostały przedłożone pod głosowanie i przyjęte przez Ojców *Consilium*.

4. W międzyczasie na prośbę konferencji episkopatu Niemiec i Francji zatwierdzono *ad experimentum* dla tych dwóch krajów nowy lekcjonarz na dni powszednie, ułożony przez ekspertów z tychże krajów i używany począwszy od 14 października 1965 r. Pozwoliło to komisji dopracować w szybszym tempie swój własny lekcjonarz ferialny, zatwierdzony *ad experimentum* dla Włoch, od Adwentu 1966 r.⁷

5. W lipcu 1967 r. *Consilium* ogłosiło *Ordo lectionum pro dominicis, feriis et festis Sanctorum (pro manuscripto)*. Ten blisko 500-stronicowy tom stał się przedmiotem konsultacji około 800 ekspertów w dziedzinie biblistyki, liturgii, pastoralnej, katechetyki, w ramach poszczególnych konferencji episkopatów, jak również został poddany głosowaniu przez uczestników I synodu biskupiego.

6. Otrzymano w ten sposób 400 stron uwag ogólnych krytycznych i 7000 fiszek odnośnie samych tekstów. Ogromny ten materiał po-

⁶ Nie będzie od rzeczy zapoznać się z niektórymi nazwiskami znanych egzegetów, którzy przedstawiali swoje propozycje perykop: P. Auvray (Iz, Ez); A. Baruch (Jdt, Est); E. Beaucamp (Oz, Am); P. Beauchamp (1—2 Sm, 1—2 Krl, 1—2 Krn); P. Benoit (Ef, Flp, Kol); A. Brunet (1—2 Krn); H. Cazelles (Kpł, Lb, Pwt); H. Duesberg (księgi mądrościowe); J. Dupont (Dz); A. Feuillet (Pnp, Jon); A. George (Ezd, Mi, Sof); J. Guillet (Iz), X. Léon-Dufour (Flp, Kol), S. Lyonnet (Rz); R. McKenzie (Joz, 1—2 Mch); D. Mollat (J); E. Osty (Oz, Am), I. de la Potterie (listy Janowe); B. Rigaux (1—2 Tes); R. Schnackenburg (1—2 Kor, 1—2 Tm, Tt); L. Alonso Schökel (Rdz, Wj, Job); H. Schürmann (Synoptycy); C. Spicq (Hbr), R. Tournay (Jr); J. Trinquet (Jl). Zob. Fontaine, art. cyt., s. 122, nota 16.

⁷ Dla wiernych wydano szybko w kilku tomikach *Commento esegetico-spirituale al lezionario feriale*, Opera della Regalità (Milano) — Editrice Queriniana (Brescia) 1967.

mógł komisji ostatecznie zredagować układ lekcjonarza: usunięto teksty, co do których wyrażono opinię, iż są zbyt trudne; dodano brakujące perykopy; ulepszono dobór wersetów; zmieniono nieco czytania na Wielki Post i niektóre inne święta. Mogło więc *Consilium* na 10 sesji plenarnej (23—30 kwietnia 1968) zatwierdzić wszystkie modyfikacje lekcjonarza, tak że *Temporale* zostało oddane do drukarni watykańskiej z końcem lipca 1968 r.

7. Ostatnie sesje komisji, które miały miejsce na przełomie lat 1968/69 poświęcone były przygotowaniom dalszych części lekcjonarza, jak: *Sanctorale*, *Commune*, msze obrzędowe, na różne okoliczności i wotywny, co było już zadaniem o wiele łatwiejszym od poprzedniego, mając na uwadze fakt, że lekcjonarze partykularne *ad experimentum*, używane już w kilku krajach, wydatnie pomogły w opracowaniu wersji definitywnej.

8. I wreszcie w lecie 1969 r. z wielojęzycznej drukarni watykańskiej wyszło wydanie wzorcowe (*editio typica*): *Ordo Lectionum Missae*⁸, tom, liczący 438 stron. *OLM* dzieli się na kilka części:

A. Dekret Kongregacji dla Spraw Kultu Bożego ogłaszający nowy układ czytań mszalnych.

B. Uwagi wstępne (*Praenotanda*) na 25 stronach, obejmujące:

- zasady nowego wyboru tekstów,
- układ lekcjonarza na cały rok liturgiczny,
- reguły praktyczne dla edycji w językach narodowych.

C. Rozkład czytań (kiedyś taki schemat nazywał się *comes lectionum*), zawierający 6 części:

a) *Temporale* w 2 sekcjach: niedziele i święta z jednej strony, a ferie z drugiej;

b) *Sanctorale* według nowego kalendarza ogólnego⁹;

c) *Commune*: poświęcenie kościoła, *commune B.M.V.* oraz świętych: męczenników, pasterzy, Doktorów Kościoła, dziewic, wyznawców;

d) *msze obrzędowe*: chrzest dorosłych, dzieci, bierzmowanie, I komunія św. dzieci, święcenia kapłańskie i biskupie, małżeństwo, błogosławienie opata, ksieni, śluby zakonne, pogrzeb, msze żałobne;

e) 20 formularzy *mszy św. na różne okoliczności*, odpowiadających w znacznej mierze dawnym mszom wotywnym. Nowe formularze zostały podzielone na 4 grupy stosownie do intencji modlitw Kościoła: za Kościół, w potrzebach społeczności, w różnych okolicznościach życia społecznego, w potrzebach osobistych;

f) zachowując tytuł *mszy wotywnych*, 8 formularzy *mszy św. ku czci: Trójcy Świętej, Krzyża świętego, Eucharystii, Serca P.J., Krwi P.J., Imienia Jezus, Ducha Świętego i apostołów.*

⁸ Pełny tytuł zob. przypis 1.

⁹ Odnośnie reformy kalendarza lit. zob. RBL 23 (1970) n. 1.

D. W końcu zamykające tom indeksy (83 strony): czytań niedzielno-świętecznych, ferialnych i innych, a także indeks śpiewów międzylekcyjnych.

Przyjrzyjmy się teraz bliżej kryteriom wyboru czytań mszalnych.

II — CZYTANIA NA NIEDZIELE I DNI ŚWIĄTECZNE

W układzie lekcjonarza na niedziele i święta kierowano się trzema zasadami:

- 3 czytania,
- cykl 3 lat,
- harmonizacja i czytanie półciągle,

A. Trzy czytania

Każda Msza niedzielna i święteczna obejmuje 3 czytania¹⁰:

- ze Starego Testamentu (zastąpione w okresie Wielkanocnym przez Dzieje Apostolskie),
- z apostoła (tzn. z listów albo z Apokalipsy, zależnie od okresu roku),
- z Ewangelii.

Taki podział został podyktowany podwójnym kryterium:

1. Kryterium teologiczne

Stary i Nowy Testament stanowią jedność. *Bóg, sprawca natchnienia i autor ksiąg obydwu Testamentów, mądrze postanowił, by Nowy Testament był ukryty w Starym, a Stary w Nowym znalazł wyjaśnienie*¹¹. Jedność obydwu Testamentów przedstawia nam historię zbawienia, w której centrum jest Chrystus w Swym misterium paschalnym¹². Wyjaśnianie wiernym misterium paschalnego należało zawsze do zasadniczej katechezy Kościoła. Lepiej odkrywamy prawdziwy sens Ewangelii, kiedy znamy odpowiednie perykopy Starego Testamentu, które rzeczywistość ewangeliczną zapowiadają. Dlatego też nowy, trójkowy układ perykop winien wspaniale ukazać ową jedność Objawienia biblijnego.

¹⁰ OLM, Praenotanda, n. 3.

¹¹ *Dei Verbum*, n. 16.

¹² Literatura na ten temat jest już b. obszerna. W j. polskim zob. St. Grzybek, *Pismo święte historią zbawienia*, w: *Idee przewodnie Soborowej Konstytucji o Bożym Objawieniu* (praca zbiorowa), Kraków 1968, 89—120. — M. Peter, *Jedność całej Biblii jako zasada hermeneutyczna*, *Ateneum Kapłańskie* 72 (1969) 398—407. — L. Stachowiak, *W poszukiwaniu chrześcijańskiego sensu Starego Testamentu*, tamże, ss. 418—426.

2. Kryterium historyczno-liturgiczne

Układ 3 czytań jest powrotem do tradycji liturgicznej, którą poświadcza św. Ambroży¹³ i częściowo św. Augustyn¹⁴. Nie była to jednak tradycja sztywna, gdyż z *Apologii* św. Justyna wynika, iż pierwotnie normalnie były tylko 2 czytania¹⁵, a św. Augustyn w okresie Wielkanocy stosował nawet aż 4 rozmaite systemy czytań¹⁶. Od wieku V sytuacja zaczyna się ustalać, zwłaszcza kiedy pojawiają się lekcjonarze. Nie wchodząc w szczegóły możemy powiedzieć, że tradycja 3 czytań utrzymuje się na Zachodzie w liturgii hiszpańskiej, galikańskiej i — do dnia dzisiejszego — ambrożyjskiej. Jeżeli chodzi o liturgię rzymską, to była ona wierna tej tradycji na początku III w. — co poświadcza Tertulian¹⁷ — i prawdopodobnie dochowała tej wierności do V stulecia.

Na Wschodzie tradycja wielu czytań bardzo się przyjęła. W rycie armeńskim czyta się proroka, apostoła i Ewangelię, podobnie jak to było w rycie bizantyńskim do VII w.¹⁸ U nestorianów są 4 czytania: pięcioksiąg, prorocy, apostoł, Ewangelię; podobnie 4 czytania mają Koptowie, natomiast Syryjczycy liczą ich sześć¹⁹.

Potrójna lektura biblijna przedstawiając jedność dwóch Testamentów pozwala na odczytywanie wiernym pewnej ilości tekstów, zwłaszcza S.T., praktycznie przez nich nieznanym.

B. Cykl trzyletni

Gdy Sobór w Konstytucji o liturgii postulował szersze otwarcie skarbcza biblijnego, ograniczył się tylko do stwierdzenia, że Pismo św. należy odczytywać w *ustalonym przeciagu lat*²⁰. Powstał więc problem: jak rozłożyć czytania w czasie?

Przed komisją stanęły 3 możliwości²¹:

¹³ „Prius Propheta legitur, et Apostolus, et sic Evangelium”. In Ps. 118, 17, 10 (PL 35, 1443).

¹⁴ *Sermones* 45 i 341. Często jednak A. uważa psalm za lekturę (zob. *Sermo* 176). Zob. M. Pontet, *L'exégèse de S. Augustin Prédicateur* (Théologie 7), Paryż (b.d.). — A.-M. La Bonnardière, *Recherches de chronologie augustiniennne*, Paris 1965.

¹⁵ *Apol.* I, 67. — Zob. bliżej Ph. Rouillard, *La lecture de l'Écriture dans la liturgie juive et les traditions occidentales*, Paroisse et Liturgie n. 6 (1969) 483—496.

¹⁶ Rouillard, art. cyt., 488.

¹⁷ *De praescriptione*, 36.

¹⁸ Zob. A. Kniazeff, *La lecture de l'Ancien et du Nouveau Testament dans le rite byzantin* (Lex Orandi 35), Paris 1963, — N. Egender, *La lecture de l'Écriture dans la tradition byzantine*, Paroisse et Liturgie n. 6 (1969) 497—500.

¹⁹ Zob. A. Raes, *Introductio in liturgiam orientalem* (Inst. Orient.) Roma 1947, 76—79.

²⁰ *Sacrosanctum Concilium*, n. 51.

²¹ Zob. Fontaine, art. cyt., 124.

a) Cykl 2 lat, jak to przyjął w 1964 r. amerykański kościół prezbiterialny. Taki układ, który nie zmieniłby tak bardzo układu czytań dotychczasowego, posiadał jednak tę niedogodność, że nie pozwalał na odczytanie wielu ważnych tekstów biblijnych, zwłaszcza S.T.

b) Cykl 4 lat usunąłby niewątpliwie powyższą niedogodność pozwalając na wykorzystanie całego N.T. i ponad połowę S.T., lecz nie był wolny od innych braków, jak: trudność memoryzacji przy tak dużej rozpiętości tekstów (poważny mankament katechetyczny!), niebezpieczeństwo powtarzania się tekstów.

c) Wobec tego najwięcej szans miał od początku złoty środek — cykl 3 lat. System ten przedstawiał poważne atuty historyczne. Istnieje wiele poszlak na to, że w liturgii żydowskiej cykl czytań był trzyletni²². W oficjum szabatowym, obejmującym dwa czytania: jedno z Tory — *parasza*, drugie z proroków — *haftara*, Tora jest podzielona na 54 sekcje (*sidrot*) i jest czytana w przeciągu roku. Ażeby jednak skrócić czas czytania tych długich nieco perykop, w synagogach judaizmu liberalnego rozklada się czytanie Tory na 3 lata. Tak czy owak więc w liturgii sygogalnej obowiązuje naczelna zasada całościowego czytania Tory w cyklu maximum trzyletnim²³.

Cykl 3 lat jest stosowany w kościołach luterańskich krajów skandynawskich od 1920 r., a w kościele reformowanym we Francji od 1963 r.²⁴ Ponadto wiele propozycji prywatnych²⁵, jeszcze na długo przed pracą komisji, postulowano taki właśnie układ jako najlepszy. Nic więc dziwnego, że cykl trzyletni wszedł do OLM, gdzie poszczególne lata oznaczono literami A.B.C.²⁶ Na rok 1971 przypada litera C itd.

C. Kwestia harmonizacji

Był to chyba najtrudniejszy problem do rozwiązania, jaki wyrósł przed redaktorami OLM. Z jednej strony bowiem jakaś jedność logiczna między perykopami pomaga w ułożeniu homilii i w percepcji tekstów przez wiernych. Były liczne sugestie, by tak właśnie ułożyć nowe perykopy. Była nawet sugestia, by poszczególne niedziele *per annum* poświęcić poszczególnym prawdom katechizmowym: np. nie-

²² Zob. R. Le Déaut, *Introduction à la littérature targumique*, I (Inst. Bibl. Pont.), Rome 1966, 45—51, gdzie przedstawiona jest dyskusja naukowa na ten temat. Tenże, *Liturgie juive et Nouveau Testament. Le témoignage des versions araméennes* (Inst. Bibl. Pont.), Rome 1965, 16—18.

²³ Zob. Rouillard, art. cyt. 485.

²⁴ Zob. P.-Y. Emery, *La proclamation de l'Écriture dans les Églises de la Réforme*, *Paroisse et Liturgie* n. 6 (1969) 501—506.

²⁵ Por. *Liturgisches Jahrbuch* 2 (1952) 58—72; 3 (1953) 54—59; 13 (1963) 133—140. — *La Maison-Dieu* n. 37 (1954) 134—143. — *Paroisse et Liturgie* 39 (1957) 230—241.

²⁶ OLM, *Praenot.*, n. 3 b.

dziela wiary, niedziela nadziei, niedziela miłości Boga, niedziela miłości bliźniego itp. Od początku jednak członkowie komisji, eksperci i członkowie *Consilium* jednoznacznie byli przeciwni wszelkiej ścisłej i sztucznej tematyzacji. Dlaczego? Liturgia bowiem posiada sobie właściwy sposób łączenia poszczególnych perykop w jedność. Wszelkie próby narzucania tego z zewnątrz, przy pomocy rygorystycznych schematów, musiałyby wcześniej czy później skończyć się niepowodzeniem. Jakkolwiek zrezygnowano z tematyzacji w znaczeniu ścisłym na korzyść „wieloaspektowości” perykop, to jednak zaistniała potrzeba jakiegoś kryterium doboru tekstów biblijnych.

Porządek czytań mszalnych został ustalony przy pomocy dwóch zasad:

- harmonizacji tematycznej (*harmonisatio ex themate*) i
- czytania półciąglego (*lectio semi-continua*)²⁷.

Korelacja tych dwóch zasad należy do największych osiągnięć nowego OLM.

1. Harmonizacja tematyczna

Zasada harmonizacji tematycznej winna wynikać z samego Pisma św., kiedy nauka i fakty zawarte w N.T. mają mniej lub bardziej oczywistą relację do nauki i faktów S.T. Należy przy tym pamiętać, że nie chodzi tu tylko o obecność tych samych słów czy nazw. Najlepszą spójność wewnętrzną tworzą cytaty *implicite* lub *explicitę*. W większości jednak wypadków chodzi o te same motywy czy typologię. Pewną pomocą w odszukaniu powiązania służą tytuły perykop, wyrażone po większej części własnymi słowami tychże perykop.

Ścisły związek istnieje więc między czytaniem S.T. a Ewangelią. Okresy posiadające specjalny charakter, jak Adwent, Wielki Post i okres paschalny, odznaczają się tematycznym układem czytań. Tak więc w Adwencie czytania starotestamentowe są zasadniczo wzięte z Izajasza i mówią o mającym przyjść Mesjaszu oraz czasach mesjańskich, zaś Ewangelie, nawiązując do prorocत्व mesjańskich, traktują o przyjściu Pana przy końcu czasów i o przygotowaniu do narodzenia Chrystusa. W Wielkim Poście natomiast czytania ze S.T. odnoszą się do niektórych wydarzeń historii zbawienia, co jest jednym z głównych przedmiotów katechezy wielkopostnej.

2. Czytanie półciągle

Ponieważ byłoby rzeczą niemożliwą przeczytać w niedziele całość

²⁷ Zob. Fontaine, art. cyt., 124.

²⁸ OLM, *Praenot.*, n. 3 c.

N.T., dokonano wyboru głównych perykop, stąd też określenie *lectio semi-continua*²⁹.

Tak więc w niedziele „w ciągu roku” czytania z apostoła i Ewangelie rozłożone są według systemu półkursorycznego, w dwóch różnych pionach, podczas gdy czytania ze S.T. są harmonijnie związane z Ewangelią.

Cykl trzyletni pozwala na przeczytanie Synoptyków w najważniejszych przynajmniej fragmentach. W roku A czyta się Mt, w roku B — Mk, a w roku C — Łk. Ewangelia św. Jana zajmuje uprzywilejowane miejsce każdego roku w czasie Bożego Narodzenia, Wielkiego Postu i Wielkanocy, a sam J 6 wypełnia 5 niedziel roku B, co stanowi dobre uzupełnienie wolnych niedziel tego roku z racji krótkości Mk.

Jeżeli chodzi o drugie czytanie (z apostoła), to układ półkursoryczny tak się z grubsza przedstawia:

Rok A	
1 Kor 1—4	— 7 niedziel
Rz	— 16 „
Flp	— 4 „
1 Tes	— 5 „

Rok B	
1 Kor 6—11	— 5 niedziel
2 Kor	— 8 „
Ef	— 7 „
Jk	— 5 „
Hbr 2—10	— 7 „

Rok C	
1 Kor 12—15	— 7 niedziel
Ga	— 6 „
Kol	— 4 „
Hbr 11—12	— 4 „
Flm	— 1 „
1 Tm	— 3 „
2 Tm	— 4 „
2 Tes	— 3 „

1 Kor jest rozłożony na 3 lata najpierw z racji długości tekstu, a powtóre z racji swojej struktury, która dobrze znosi taką repar-

²⁹ W dotychczasowym *Missale Romanum* spotykamy ślady czytania półkursorycznego. Np.

— 31 perykop z J od piątku 3 tygodnia W. Postu do końca *Temporis pasch.*

— 4 perykopy z Rz 12—13 na 4 pierwsze niedziele po Epifanii. Zob. szerzej: Fontaine, art. cyt., 125, nota 32.

tycję liturgiczną. Hbr zaś czyta się przez dwa lata, by w ten sposób uniknąć czytania tego trudnego listu przez 11 niedziel po kolei.

III — UKŁAD LEKCJONARZA FERIALNEGO

Ktoś żartobliwie zauważył, że lekcjonarz ferialny jest *mini-lekcjonarzem* niedzielno-świętecznym. Jego układ jest bowiem oparty na podobnych jakościowo zasadach, co poprzedni, różniących się tylko ilościowo.³⁰

1. Dwa czytania

Odtąd ferie posiadają tylko 2 czytania (z wyjątkiem Środy Popielcowej): pierwsze ze Starego lub Nowego Testamentu, drugie zawsze z Ewangelii.

2. Cykl roczny lub dwuletni

W szczególnych okresach roku liturgicznego, jak: Adwent, okres Bożego Narodzenia, Wielki Post i okres Wielkanocy, jest tylko jeden, roczny cykl dla obydwu czytań.

Natomiast dla 34 tygodni „w ciągu roku” (*per annum*), przy zachowaniu czytania Ewangelii w cyklu rocznym, pierwsze czytanie zostało rozłożone na cykl dwuletni. Cykl I stosuje się w latach nieparzystych (a więc 1971), zaś cykl II — w latach parzystych.

3. Kontynuacja i harmonizacja

Lekcjonarz ferialny jest zupełnie niezależny od lekcjonarza niedzielno-świętecznego. Układ czytań na dni powszednie jest oparty na stosowanej już poprzednio zasadzie czytania półciągniętego (*lectio semi-continua*).

Ważniejsze księgi biblijne występują oczywiście częściej, z innych ksiąg wzięto tylko najważniejsze fragmenty. Pewne perykopy, zwłaszcza ewangeliczne, które były już czytane w cyklu niedzielnym, są powtarzane w cyklu ferialnym, aby w ten sposób uwydatnić jedność literacką perykop i ich bogactwo duchowe.

W Adwencie i w W. Poście czytania S.T. i Ewangelie są mniej więcej harmonizowane, w okresie zaś Bożego Narodzenia i Wielkanocy te dwa czytania rozwijają się niezależnie od siebie.

³⁰ OLM, *Praenot.*, n. 4.

IV — LEKCJONARZ NA DNI LITURGICZNE POŚWIĘCONE ŚWIĘTYM

We Mszach ku czci Świętych przewidziano w OLM 2 serie czytań³¹:

1. Czytania własne (*lectiones propriae*)

Uroczystości (*sollemnitates*) posiadają 3 czytania, zaś święta (*festae*) i wspomnienia (*memoriae*) — 2 czytania. W uroczystości i święta należy czytać czytania własne, natomiast na wspomnienia obowiązkowe (*memoriae obligatoriae*) lub dowolne (*m. ad libitum*) nie ma tego polecenia. Niemniej występują wtedy nieraz w lekcjonarzu świętych teksty ściśle własne, a przez to obowiązkowe, ponieważ imiennie wspominają świętego, np. 26.I. św.św. Tymoteusza i Tytusa; 22.VII. św. Marii Magdaleny; 29.VII. św. Marty.

Wśród tych perykop przewidziane są czasem czytania dostosowane (*lectiones appropriatae*)³², podkreślające jakiś szczególny aspekt duchowości świętego, jego działalność lub rolę, jaką zajmuje w Kościele. Bez żadnego obowiązku można wybrać te perykopy, mając na uwadze lokalne względy duszpasterskie.

2. Czytania wspólne (*lectiones communes*)

Stary układ *Commune Sanctorum* został zreformowany. Nowe *Commune* obejmuje następujące grupy: poświęcenie kościołów, N.M.P., męczennicy, pasterze, Doktorowie Kościoła, dziewice, święci, święte. Zwraca uwagę duża ilość czytań (aż 61) na temat świętości w ogóle.

V — MOMENT DUSZPASTERSKI

Przeglądając nowe OLM stwierdzamy stałą troskę duszpasterską, jaka przebiega z poszczególnych rubryk. Aby nie wykraczać poza zakres określony na początku ramy niniejszego artykułu, ograniczymy się do wskazania najważniejszych aspektów duszpasterskich nowych czytań, aspektów, których dotąd nie mieliśmy okazji poruszyć.

1. Kerygmat liturgiczny

Wyraża się to — śladem starych tradycji liturgicznych — w uprzywilejowaniu pewnych ksiąg biblijnych w niektórych ważnych okresach roku liturgicznego.

Tak więc przewiduje się czytanie Dziejów Apostolskich w miejsce S.T. w okresie Wielkanocnym³³. Opiera się to na tradycji liturgicz-

³¹ Tamże, n. 5.

³² Tamże, n. 8 a.

³³ Tamże, n. 7 a.

nej zarówno zachodniej jak i wschodniej³⁴. Liturgia ambrozjańska czyta Dz jako pierwsze czytanie zamiast S.T. Tradycja hiszpańska umieszcza Apokalipsę w miejsce proroka, a Dz zamiast apostoła. OLM przewiduje na okres paschalny taki układ:

Rok	Czytanie I	II
A	Dz	1 P
B	Dz	1 J
C	Dz	Ap

1 P i 1 J są powszechnie dziś uważane jako ślady homilii chrzcielnych³⁵, zaś Ap jest „wielką epopeją nadziei chrześcijańskiej”³⁶. Troška duszpasterska podyktowała zatem taki dobór ksiąg biblijnych na ten tak ważny okres liturgiczny w życiu chrześcijan, jakim jest okres Wielkanocy.

Z podobnego punktu widzenia możemy oceniać umieszczenie Ewangelii św. Jana — „Ewangelii duchowej”³⁷ — w ostatnich tygodniach W. Postu i w okresie Wielkanocy.

Księga Izajasza odpowiada dobrze charakterowi Adwentu, a niektóre perykopy tej księgi są czytane w okresie Bożego Narodzenia. Natomiast księga Jeremiasza — ze względu na analogie z Chrystusem cierpiącym — została umieszczona przy końcu W. Postu i na początku W. Tygodnia.

2. Egzegeza liturgiczna

Pewne czytania, które przynoszą ze sobą problemy natury egzegetycznej lub są trudno zrozumiałe dla wiernych, zostały ze względów duszpasterskich — podkreśla OLM³⁸ — pominięte. Przestrzegają

³⁴ Zob. Tertulian, *De oratione* 23, 2. *De ieiunio* 14, 2. *De corona* 3, 4. Sw. Augustyn, *Sermo* 315 (PL 38, 1426). Sw. Jan Chryzostom, *Homilia super Act.* 4, 3 (PG 51, 101).

³⁵ Zob. F. Gryglewicz, *Listy Katolickie* (komentarz KUL, t. 11), Poznań 1959. E. G. Selwyn, *The First Epistle of St. Peter*, London 1964. — W. Nauck, *Die Tradition und der Charakter des ersten Johannesbrieves* Tübingen 1957. — J. Chmiel, *Lumière et charité d'après la première épître de saint Jean*, Rome 1970.

³⁶ M.-E. Boismard, *Bible de Jérusalem* (wyd. 1-tom.), Paris 1956, 1620. Zob. A. Jankowski, *Apokalipsa świętego Jana* (komentarz KUL, t. 12), Poznań 1959. *L'Apocalisse* (praca zbiorowa), Brescia 1967.

³⁷ Zob. E.-B. Allo, *L'Evangile spirituel de Saint Jean*, Paris 1944. D. Mollat, *Initiation à la Lecture Spirituelle de Saint Jean*, Paris 1964. — F. Gryglewicz, *Duchowy charakter ewangelii św. Jana*, Poznań 1969. H. van den Bussche, *Jean. Commentaire de l'Evangile spirituel*, Desclée de Brouwer 1967 (zob. omówienie w bież. num. RBL).

³⁸ OLM, *Praenot.*, n. 7 c.

jednak rubryki³⁹, by nie rezygnować z odczytywania tych tekstów, które mogą u pewnych duszpasterzy lub w pewnych środowiskach — nie wiadomo zresztą dlaczego — budzić zażenowanie albo powodować niezrozumienie, a które zawierają nieraz przebogate myśli, jakich nie godzi się przecie zakrywać przed wiernymi. Nierzadko tekst trudniejszy staje się bardziej zrozumiały w połączeniu z innym czytaniem tej samej mszy.

OLM zastosowało się do dawnej tradycji liturgicznej wprowadzając zwyczaj opuszczania niektórych wierszy w lekturach biblijnych⁴⁰.

Ma to również swój wydźwięk pastoralny. Liturgia bowiem nie zadawała się prostym odczytaniem (*lecture*) słowa Bożego, ona je przedstawia i to przedstawienie jest już jakąś interpretacją czy egzegezą (*relecture*). W liturgii galikańskiej i hiszpańskiej dochodziło do tego, że łączono w jedno czytanie różne fragmenty perykop. Np. na Epifanię czytano całość składającą się z Mk 3, 13—17 (chrzest Jezusa), Łk 3, 23 (Jezus miał lat ok. 30) i J 2, 1—11 (cud w Kanie)⁴¹.

Pewne czytania długie posiadają wersję krótszą, którą można czytać *ad libitum*, co przewidziano ze względów praktycznych⁴², a więc duszpasterskich.

Wreszcie celebrans ma możliwość wyboru między czytaniem według zasad, które OLM ściśle określa⁴³.

*

* Cel więc duszpasterski przyświecał redaktorom nowego OLM, wśród których znaleźli się — jak przypominają rubryki⁴⁴ — liczni i wybitni specjaliści z dziedziny biblijnej, pastoralnej, katechetycznej i liturgicznej. Jest nowe *Ordo* owocem Soboru, co przypomina nam Papież Paweł VI we wstępie do nowego Mszału: „Niech więc tak to wszystko zostanie ułożone, by coraz to bardziej wierni odczuwali głód Bożego słowa, przez który — pod kierownictwem Ducha Świętego — lud nowego przymierza czuży się niejako zmuszony do doskonałej jedności Kościoła. Gdy to wszystko zostanie ułożone, spodziewamy się również tego, że kapłani i wierni razem lepiej będą

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Tamże n. 7 d. — Tradycja ta była również przestrzegana w dotychczasowym *Missale Romanum*. Np. w uroczystość Wniebowzięcia N.M.P. lekcja Jdt 13, 22—25. 15. 10 (formularz mszalny *Signum magnum* z naszych czasów!). Zob. więcej: Fontaine, art. cyt., 127, nota 42.

⁴¹ Zob. Rouillard, art. cyt., 493.

⁴² OLM, *Praenot.*, n. 7 b.

⁴³ Tamże, n. 8.

⁴⁴ Tamże, n. 10.

się przygotowywali do Wieczery Pańskiej, razem głębiej rozważając Pismo św. ze słów Pańskich obficie będą korzystali na codzień. Wreszcie to, że — według zaleceń Soboru Watykańskiego II — Pismo św., jako to wieczyste źródło duchowego życia, będzie główną treścią przekazywanej nauki chrześcijańskiej oraz osnową każdej teologicznej instytucji”⁴⁵.

Kraków

Ks. JERZY CHMIEL

⁴⁵ Konst. Apost. *Missale Romanum*, 3 kwietnia 1969 (AAS 61/1969) 220—221).